

І. В. Коцюбко, аспірантка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Кафедра юстиції

вул. Володимирська, 60, Київ, 01011, Україна

e-mail: i_kotsubko@ukr.net

СТЯГНЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ АКТИВІВ ПІДСАНКЦІЙНИХ ОСІБ ЯК САНКЦІЯ: ПРАВОВА ПРИРОДА

У статті здійснено розвідку правової природи санкції у виді стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб, як об'єкту застосування Вищим антикорупційним судом.

Констатовано, що у чинному законодавстві України відсутнє чітке визначення правової категорії «санкції», а також концептуальне обґрунтування її правової природи та єдиний підхід до її розуміння, що зумовлює потребу, передусім, їхньої наукової розробки, що є надзвичайно важливим в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Встановлено, що у науковій юридичній літературі правова категорія «санкція» досліджується, переважно, крізь призму теорії структури норми права та юридичної відповідальності, а також окремих аспектів її реалізації, що характеризується дискусійністю стосовно відповідності принципу правової визначеності, з огляду на застосування однієї правової категорії для різних за своєю правовою природою інститутів права.

Обґрунтовано доцільність розглядати правову природу санкцій, що є предметом цього дослідження, крізь призму державної санкційної політики, та визначати їх як національні санкції, з метою виокремлення їхніх особливостей та відокремлення від правового інституту санкцій, що напрацьовані теорією та практикою міжнародного права.

Запропоновано авторське визначення правової категорії «національні санкції». Виокремлено особливості правової природи санкції у виді стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб, як об'єкту застосування Вищим антикорупційним судом, яку запропоновано визначати як вид національних санкцій, що застосовується в позовному порядку на підставі рішення суду в період дії правового режиму воєнного стану, а у випадках визначених законом, й після його припинення чи скасування, до фізичних та юридичних осіб, які своїми діями створили суттєву загрозу національній безпеці, суверенітету чи територіальній цілісності України (в тому числі шляхом збройної агресії чи терористичної діяльності) або значною мірою сприяли (в тому числі шляхом фінансування) вчиненню таких дій іншими особами, у тому числі до резидентів у розумінні Закону України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» (підсанкційні особи), після накладення на них санкції у виді блокування активів у порядку, визначеному Законом, з метою відшкодування збитків та відновлення порушених прав та свобод,

законних інтересів людини та громадянина, суспільства та держави.

Ключові слова: санкції, національні санкції, воєнний стан, санкційна політика, стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб, Вищий антикорупційний суд.

Постановка проблеми. Дослідження правової природи санкції у виді стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб та її особливостей в умовах сучасного сьогодення відіграє важливу роль у сфері санкційної політики держави. Водночас у чинному законодавстві України відсутнє чітке визначення правової категорії «санкції», а також концептуальне обґрунтування її правової природи та єдиний підхід до її розуміння, що зумовлює потребу, передусім, їхньої наукової розробки, що є надзвичайно важливим в умовах дії правового режиму воєнного стану. Саме в цих умовах Українська держава наразі формує правові механізми захисту національних інтересів та безпеки, суверенітету та територіальної цілісності України, прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, що і було метою прийняття Закону України «Про санкції» ще у 2014 році (далі – Закон) [1]. У травні 2022 року було запроваджено новий вид санкції у виді стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб, метою якого було підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб. З метою ефективної реалізації зазначеного вище законодавства у сфері застосування санкцій виникає потреба у концептуальному обґрунтуванні правової природи такої санкції та напрацювання відповідного категоріального апарату для цілей цього законодавства з тим аби забезпечити ефективний судовий розгляд справ про стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій юридичній літературі поняття «санкція» досліджувалося, переважно, крізь призму теорії структури норми права та юридичної відповідальності, а також окремих аспектів її реалізації, що було предметом дослідження таких науковців як: О. Сопронюк [2], Ю. Горда [3], Ю. Орехов [4], Т. Міхайліна, Ю. Гоцуляк, А. Гель [5], Ю. Малишева [6], О. Соколовська [7], Ю. Хоббі [8], Ю. Каздобіна [9], К. Фліссак [10], Н. Якимчук [11], Ю. Сердюк [12; 13] та багатьох інших. Водночас правова природа санкцій, запроваджених Законом, як загалом, так у виді стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб, не набула всебічної доктринальної розробки.

Мета статті полягає у розробці концепту правової природи санкції у виді стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб, як об'єкту застосування Вищим антикорупційним судом, крізь призму її характерних особливостей.

Виклад основного матеріалу. У лютому 2022 року розпочалося повномасштабне збройне вторгнення на територію України російської федерації (далі – рф), чим останньою було порушено фундаментальні норми та принципи міжнародного права, низку двосторонніх і багатосторонніх договорів, угод та спровоковано запровадження в Україні правового режиму воєнного стану [14; 15]. З метою зупинення вказаних бойових дій рф та припинення підтримки її політичного режиму і прихильників цього режиму Верховною Радою України внесено зміни до Закону та запроваджено новий вид санкції - стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів,

щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними» (п. 1-1 ч. 1 ст. 4 Закону) [16]. Основними завданнями таких змін визначено посилення дієвості такого виду санкції, як блокування активів та розширення їх кола; законодавче закріплення виняткових підстав та умов, а також механізму застосування нового виключного виду санкції, як стягнення у дохід держави активів підсанкційних осіб, за рішенням суду; визначення основних гарантій захисту та безпеки осіб, які повідомили про активи, що підлягають блокуванню та стягненню в дохід держави.

Однією із законодавчо закріплених особливостей цього виду санкції є її винятковий характер, і хоча Закон чітко не визначає у чому полягає сутність такої винятковості, її обґрунтування частково висвітлено у Пояснювальній записці до релевантного законопроекту, у якій, серед іншого було підкреслено його мету, якою визначено «... перешкоджання використанню економічних активів на шкоду національній безпеці України та залучення активів, які є підґрунтям для діяльності, спрямованої на підготовку, розпалювання та ведення агресивної війни (включно з агресивною пропагандою), для посилення оборони України та відшкодування завданої шкоди» [17]. Крім того, з урахуванням вимог положень ст. 41 Конституції України, яка гарантує кожному право володіти, користуватися, розпоряджатися своєю власністю, встановлено виключно судовий порядок прийняття рішення щодо застосування цієї санкції, а також процедури його апеляційного оскарження. У цілому ж запровадження цього виду санкції охарактеризовано як захід, що відповідає серйозності та гостроті ситуації, що склалася у світовій системі безпеки, а також прийнятними і придатними для досягнення легітимної мети та забезпечення при цьому відповідного «справедливого балансу» для забезпечення захисту від загрози нації [17].

Серед характерних особливостей застосування цієї санкції слід також виокремити:

- *суб'єктів*, щодо яких може бути застосована така санкція, а саме: фізичні та юридичні особи, які своїми діями створили суттєву загрозу національній безпеці, суверенітету чи територіальній цілісності України (в тому числі шляхом збройної агресії чи терористичної діяльності) або значною мірою сприяли (в тому числі шляхом фінансування) вчиненню таких дій іншими особами, у тому числі до резидентів у розумінні Закону України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів»;
- *темпоральна особливість*: досліджувана санкція може бути застосована у період дії правового режиму воєнного стану чи після його припинення або скасування (якщо позовну заяву про застосування цієї санкції подано в період дії правового режиму воєнного стану);
- *передумовою* застосування цієї санкції до визначених суб'єктів є накладення на них санкції у виді блокування активів у порядку, визначеному Законом;
- застосування санкції здійснюється *в позовному порядку*, на підставі рішення ВАКСу заява про застосування цієї санкції, за заявою центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію

державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції.

- *особливий порядок виконання рішення ВАКСу у цих справах.*

З огляду на вищевикладене особливої уваги набуває визначення правової природи вказаної санкції, виокремлення її особливостей та перспектив розвитку цього правового інституту.

Передусім, варто зазначити, що у науковій юридичній літературі немає одноманітного підходу до визначення цього поняття, з огляду на те, що вказаний термін являється терміном іншомовного походження та є багатозначним. Так, термін «санкція» походить від лат. *sanctio* – непорушна постанова, найсуворіший припис; схвалення; затвердження вищою інстанцією; заходи впливу, покарання в разі порушення закону і т. д. [18, с. 1293].

У більшості випадків цей термін розглядається, як частина, тобто невід'ємний структурний елемент правової норми, який містить засоби впливу на учасників цих правовідносин з метою забезпечення їх належної поведінки, найчастіше чітко зазначені у диспозиції статті [4, с. 23]. Правова природа санкцій пов'язується також із визначенням негативних наслідків у разі порушення вимог та положень права, які потребують вжиття заходів щодо забезпечення виконання вимог права, щодо відповідальності за вчинені порушення, тобто санкції є визначеними у нормі права формалізованими наслідками протиправної поведінки, передбачають конкретний вид і міру відповідальності, покарання [6, с. 54].

Враховуючи полісемантичність поняття правової категорії «санкції», їх розуміють: як структурний елемент правової норми, як юридичну відповідальність, як обмежувальні заходи. Водночас у науковій юридичній літературі слушно зауважується на існуванні потреби розрізняти санкції як спеціально обмежувальні заходи, а також як заходи юридичної відповідальності та як структурного елементу правової норми, оскільки застосування цих категорій як синонімічних призводить до правової невизначеності та змішування понять [5, с. 292].

Є. Устименко, досліджуючи санкції за адміністративним правом України, влучно пропонує уникати суперечності між розумінням санкції як складової структури норми права та змістовним наповненням цього елементу, визначаючи поняття адміністративно-правової санкції як передбаченої законодавством міри, реакція держави в особі уповноважених суб'єктів, яка спрямована на усунення причин та наслідків протиправного діяння та полягає в усуненні наслідків протиправного діяння, його припиненні або покаранні правопорушника [18, с. 52].

Водночас слід зауважити й на тому, що терміном «санкція» послуговуються і для цілей міжнародного права у різних міжнародно-правових документах. Однак у науковій юридичній літературі зазначається про відсутність нормативної дефініції цього терміну, що призводить до різних доктринальних підходів щодо розуміння правової природи та змісту таких санкцій, серед яких виділяють два напрями: колективні примусові заходи, що здійснюються лише міжнародними організаціями, або індивідуальні примусові заходи держав, що здійснюються у порядку самопомоги [8, с. 51-52]. З цього приводу варто погодитися з твер-

дженням Ю. Малишевої про те, що «... розмежування понять “санкції”, “примусові заходи” та “контрзаходи”, визначення сфери застосування кожного з них має не тільки науково-теоретичне значення, оскільки дає змогу ґрунтовно, повно і всебічно дослідити характерні особливості кожного з термінів як своєрідного явища в системі міжнародного права, досягти взаєморозуміння серед дослідників, але й практичне значення у розв’язанні завдань підвищення ефективності правового регулювання міжнародних правовідносин, реалізації державами та міжнародними організаціями своїх потенційних можливостей» [6, с. 45-46]. Аналіз основних характеристик санкцій і контрзаходів дав вченій підстави виснувати про те, що поняття «примусові заходи» має ширший зміст, ніж поняття «санкції» й охоплює його як один з елементів родової групи. Відмінність між поняттями «контрзаходи» та «санкції», на думку вченої, полягає у суб’єкті їх застосування, оскільки міжнародно-правові санкції запроваджуються міжнародними організаціями, тоді як контрзаходи здійснюються державами [6, с. 54].

В розвиток такого наукового бачення Ю. Хоббі піддає критиці положення Закону, зауважуючи на тому, що у ньому відбувається підміна термінів, через що складно визначити єдиний орган або механізм його реалізації. Вчена пропонує прийняти національний закон із питань виконання рішень міжнародних організацій для колективних санкцій, а під індивідуальні контрзаходи, на її думку, доцільно пристосувати зі змінами та доопрацюванням, урахувавши й назву, чинний Закон, змінивши його назву на «Про контрзаходи» або «Про індивідуальні санкції», або «Про автономні санкції» [8, с. 54, 57].

У цілому погоджуючись з такими застереженнями та перспективами можливого законодавчого розвитку цього правового інституту, а також з урахуванням висвітлених вище підходів до розуміння правової природи санкцій в площинах національного та міжнародного права вважаємо за доцільне розглядати правову природу санкцій в аспекті особливостей державної санкційної політики держави в конкретний історичний період та відокремлювати їх від однойменних примусових заходів, правова природа яких досліджується, переважно, крізь призму теорії структури норми права та юридичної відповідальності, а також окремих аспектів її реалізації.

У цьому контексті слід зазначити про законопроектні спроби унормувати категорію «санкційна політика України», зокрема у проекті Закону України «Про засади санкційної політики України», як сукупності примусових заходів одностороннього (або колективного) характеру, що спрямовані на захист суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу, відсіч збройній агресії проти України, гарантування економічної та інформаційної безпеки, протидію тероризму, захист національних інтересів, дотримання іноземними державами міжнародно-правових зобов’язань у сфері прав людини [20]. Авторами цього законопроекту також пропонується унормувати такі категорії як «національні санкції» та «міжнародні санкції». Так, термін «національні санкції» пропонується визначити як примусові заходи, що реалізуються державою в порядку самопомогі з метою досягнення цілей санкційної політики України, серед яких захист суверенітету, територіальної цілісності України та її конституційного ладу, відсіч збройної агресії проти України, гарантування економічної та інформаційної безпеки, протидія тероризму, захист

національних інтересів, дотримання іноземними державами міжнародно-правових зобов'язань у сфері прав людини, демократії та верховенства права. На противагу термін «міжнародні санкції» пропонується визначити як примусові заходи, що застосовуються Радою Безпеки Організації Об'єднаних Націй у порядку, передбаченому Главою VII Статуту ООН, або іншою міжнародною організацією, групами держав чи окремими іноземними державами, та реалізуються державою з метою захисту колективного інтересу [20].

Вважаємо, що визначення державної санкційної політики як сукупності цілеспрямованих примусових заходів не в повній мірі окреслює багатовимірність цього феномену, який пропонуємо визначати крізь призму концептуального системно-структурного та стратегічно-тактичного підходу уповноважених державою суб'єктів до запровадження національних та здійснення міжнародних санкцій з метою захисту суверенітету, територіальної цілісності України та її конституційного ладу, відсічі збройної агресії проти України, гарантування економічної та інформаційної безпеки, протидії тероризму, захисту національних інтересів, дотримання іноземними державами міжнародно-правових зобов'язань у сфері прав людини, демократії та верховенства права.

Слід зауважити, що економічні та інші обмежувальні заходи є визнаною міжнародною практикою та вважаються однією із найбільш поширених форм спонукання держав відмовитися від порушення ними загальновизнаних норм, які мають важливе значення як для світової спільноти, так і для окремої держави.

Основним завданням застосування міжнародних санкцій є заставити державу-правопорушника виконати обов'язки відповідно до міжнародних домовленостей, а отже, санкції є своєрідним політичним інструментом [21], заходами самозахисту та невійськового примусу щодо держави-порушника з метою припинення дій та відшкодування завданих збитків. У цьому контексті варто погодитися з твердженням О. Соколовської про те, що в теперішніх умовах основними особливостями санкцій є посилення як політичного, так економічного тиску країн проти тих країн, які здійснюють агресію [7, с. 85].

Слід зауважити, що кожна цивілізована країна світу на національному рівні впроваджує відповідні санкційні механізми із метою захисту національних інтересів та безпеки, суверенітету і територіальної цілісності, протидії терористичній діяльності та фінансуванню тероризму, охорони своїх прав та інтересів усіма можливими правовими засобами захисту, у тому числі примусового характеру, включаючи застосування санкцій, але з обов'язковим дотриманням міжнародних норм та домовленостей, Україна не є виключення.

Застосування санкцій в Україні розпочалося у 2014 році, коли відбулася анексія рф Криму. Саме це стало підставою прийняття Закону, яким передбачається застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави [1].

Першочерговою метою національних санкцій є захист національних інтересів, що потребує швидкого і оперативного реагування держави щодо забезпечення миру і безпеки країни, збереження цілісності держави та її

громадян. Встановлення, застосування та контроль санкційного механізму є виключною прерогативою державної діяльності в особі уповноважених державних органів. І саме якість та ефективність такої діяльності свідчить про здатність держави на міжнародному рівні реалізовувати свої внутрішні та зовнішні функції та виконувати зобов'язання, що характеризує державу як сильну, вільну, незалежну, із стабільною політичною ситуацією, спроможну протистояти різним внутрішнім та зовнішнім загрозам. Але швидкість та нагальність застосування національних санкцій жодним чином не виключає дотримання принципів міжнародного права.

На нашу думку, важливо розмежовувати поняття «міжнародні санкції» від «національних санкцій», оскільки вони відрізняються: порядком їх застосування; строками застосування; органами, які уповноважені на застосування санкцій. Попри означену вагомість цих питань, в українському законодавстві відсутні визначення таких понять. Проте, мали місце законопроектні спроби законодавчого унормування термінів «санкції», «національні санкції», «міжнародні санкції» [20; 22; 23]. Однак жоден із зареєстрованих законопроектів не був прийнятий. Водночас ці напрацювання визначають тенденції розвитку державної санкційної політики в Україні, однією із яких є виокремлення на законодавчому рівні характерних особливостей національних та міжнародних санкцій, що сприятиме правовій визначеності у цій сфері.

З урахуванням вищевикладеного пропонуємо внести зміни до Закону, змінивши його назву на «Про національні санкції», та доповнити вказаний Закон визначенням категорії «національні санкції» як визначених державою примусових обмежувальних заходів, які застосовуються уповноваженими законодавством України суб'єктами до іноземної держави, іноземної юридичної особи, юридичної особи, яка знаходиться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземця, особи без громадянства, а також суб'єктів, які здійснюють терористичну діяльність, в порядку самопомоги з метою досягнення цілей санкційної політики України, серед яких захист суверенітету, територіальної цілісності України та її конституційного ладу, відсіч збройної агресії проти України, гарантування економічної та інформаційної безпеки, протидія тероризму, захист національних інтересів, дотримання іноземними державами міжнародно-правових зобов'язань у сфері прав людини, демократії та верховенства права.

Санкція у виді стягнення в дохід держави підсанкційних осіб може бути віднесена до національних санкцій, виходячи із її особливостей правової природи, серед яких такі: (1) її застосування є проявом реакції держави в особі уповноваженого суб'єкта на вчинення усвідомлених дій чи бездіяльності фізичних та юридичних осіб, які своїми діями створили суттєву загрозу національній безпеці, суверенітету чи територіальній цілісності України (в тому числі шляхом збройної агресії чи терористичної діяльності) або значною мірою сприяли (в тому числі шляхом фінансування) вчиненню таких дій іншими особами, у тому числі до резидентів у розумінні Закону України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» (підсанкційні особи); (2) досліджувана санкція може бути застосована у період дії правового режиму воєнного стану чи після

його припинення або скасування (якщо позовну заяву про застосування цієї санкції подано в період дії правового режиму воєнного стану); (3) *передумовою* застосування цієї санкції до визначених суб'єктів є накладення на них санкції у виді блокування активів у порядку, визначеному Законом; (4) застосування санкції здійснюється *в позовному порядку* на підставі рішення ВАКСу про застосування цієї санкції за заявою центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції; (5) її застосування здійснюється в порядку самопомогі та має на меті відшкодування збитків та відновлення порушених прав та свобод, законних інтересів людини та громадянина, суспільства та держави.

Висновки і пропозиції. Таким чином, стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб за своєю правовою природою може бути визначена як вид національних санкцій, що застосовується *в позовному порядку* на підставі рішення суду в період дії правового режиму воєнного стану, а у випадках визначених законом, й після його припинення чи скасування, до фізичних та юридичних осіб, які своїми діями створили суттєву загрозу національній безпеці, суверенітету чи територіальній цілісності України (в тому числі шляхом збройної агресії чи терористичної діяльності) або значною мірою сприяли (в тому числі шляхом фінансування) вчиненню таких дій іншими особами, у тому числі до резидентів у розумінні Закону України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» (підсанкційні особи), після накладення на них санкції у виді блокування активів у порядку, визначеному Законом, з метою відшкодування збитків та відновлення порушених прав та свобод, законних інтересів людини та громадянина, суспільства та держави.

Законодавче закріплення вказаного поняття забезпечить чітку нормативну визначеність, закріпивши особливості змісту цього поняття та правової природи санкції у виді стягнення в дохід держави активів підсанкційних осіб, як виду «національної санкції», з огляду на особливу значимість застосування національних санкцій для цілей відновлення України та подальшої компенсації завданих збитків. Означене зумовлює перспективи подальших досліджень у цій сфері питань напрацювання ефективного механізму використання такого інструменту для підтримки миру та безпеки в майбутньому.

Список використаної літератури

1. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 р. № 1644-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (дата звернення: 02.06.2024).
2. Сопронюк О. Поняття санкцій у теорії права. Історико-правовий часопис. 2016. № 1 (7). С. 234-240.
3. Горда Ю. В. Місце економічних санкцій в механізмі застосування застереження про публічний порядок в міжнародному приватному праві: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2019. 220 с.
4. Орехов В. Ю. Санкції в праві як елемент правового регулювання та охорони суспільних відносин: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2008, 195 с.
5. Михайліна Т. В., Гоцуляк Ю. В., Гель А. П. Щодо проблем розуміння категорія «санкція» у теорії права та галузевому правознавстві. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». 2021. Випуск 66. Том 2. С. 288-293.

6. Малишева Ю. В. Цілеспрямовані санкції та їх застосування Радою безпеки ООН: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2016. 253 с.
7. Соколовська О. М. Санкції як засіб зовнішньополітичного впливу. Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право. 2022. № 3(55). С. 82-86.
8. Хоббі Ю. С. Проблеми нормативно-правового регулювання санкцій в Україні в контексті міжнародного досвіду. Правовий часопис Донбасу. 2021. № 4 (77). С. 51-59.
9. Каздобіна Ю. К. Українські санкції: дієвий інструмент чи політична декларація? Аналітична довідка. 2021. URL: <https://drive.google.com/file/d/1WIHpAecbtR4Yf0eMSPK7xsvr4f16RZMF/view> (дата звернення 14.05.2024).
10. Фліссак К. А. Економічні санкції та специфіка їх позиціонування в сучасних міжнародних відносинах. Актуальні проблеми правознавства. 2019. Випуск 1 (17). С. 72-80.
11. Nataliia Iakymchuk. Sanctions as a legal phenomenon in the law of Ukraine and international standards of their application. Конституційно-правові академічні студії. 2021. № 1. С. 73-86.
12. Сердляр Ю. О. Геополітичне середовище як фактор імплементації міжнародного режиму санкцій. Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2013. Вип. 6 (4). С. 58-63.
13. Сердляр Ю. О. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика: монографія. Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2013. 412 с.
14. Про введення воєнного стану: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
15. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 02.06.2024).
16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб: Закон України від 12.05.2022 р. № 2257-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2257-20#n55> (дата звернення: 02.06.2024).
17. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб». URL: <https://itd.rada.gov.ua/456b3f0b-7031-497c-bb22-114d4b43732e> (дата звернення: 02.06.2024).
18. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
19. Устименко Є. В. Санкції за адміністративним правом України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Харків, 2016. 187 с.
20. Проект Закону України про засади санкційної політики України № 5191 від 02.03.2021 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71291 (дата звернення: 13.05.2024).
21. Чиста політика, правовий механізм чи просто вендетта? (2021). Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/chysta-polityka-pravovyy-mekhanizm-chy-prosto-vendetta/>. (дата звернення 13.05.2024).
22. Проект Закону про національні та міжнародні санкції № 4454 від 03.12.2022 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=70579 (дата звернення: 13.05.2024).
23. Проект Закону України про обмежувальні заходи (санкції) держави з метою захисту національних інтересів № 5191-1 від 16.03.2021 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71418 (дата звернення: 13.05.2024).

References

1. Law of Ukraine on sanctions No 1644-VII. (2014, August 14). Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy, 40, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> [in Ukrainian].

2. Soproniuk O. (2016). The concept of sanctions in the theory of law. Historical and legal journal. No 1 (7), p. 234-240 [in Ukrainian].
3. Horda Yu. V. (2019). The place of economic sanctions in the mechanism of application of the public order clause in international private law. Kyiv [in Ukrainian].
4. Oriekhov V. Y. (2008). Sanctions in law as an element of legal regulation and protection of social relations. Kyiv [in Ukrainian].
5. Mikhailina T. V., Hotsuliak Yu. V., Hel A. P. (2021). Regarding the problems of understanding the category sanction in legal theory and branch jurisprudence. Scientific Bulletin of UzhNU. Law series, No 66 (Vol 2), p. 288-293 [in Ukrainian].
6. Malysheva Yu. V. (2016). Targeted sanctions and their application by the UN Security Council. Kyiv: IDP [in Ukrainian].
7. Sokolovsjka O. M. (2022). Sanctions as a means of foreign policy influence. Bulletin of NTUU "KPI" Political Science. Sociology. Right. 3(55). p. 82-86. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/269556/265039> [in Ukrainian].
8. Khobbi Yu. S. (2021). Problems of normative and legal regulation of sanctions in Ukraine in the context of international experience. Legal journal of Donbass No 4 (77). p. 51-59 [in Ukrainian].
9. Kazdobina Yu. K. (2021). Ukrainian sanctions: an effective tool or a political declaration? Analytical reference. URL: <https://drive.google.com/file/d/1WIHpAecbtR4YfOeMSPk7xsvp4fl6RZMF/view> [in Ukrainian].
10. Flissak K. A. (2019). Economic sanctions and the specificity of their positioning in modern international relations. Actual problems of jurisprudence No 1 (17). p. 72-80 [in Ukrainian].
11. Nataliia Iakymchuk (2021). Sanctions as a legal phenomenon in the law of Ukraine and international standards of their application No 1. p. 73-86.
12. Serdliar Yu. O. (2013). The geopolitical environment as a factor of the implementation of the international regime of sanctions. Philosophy and political science in the context of modern culture. No 6 (Vol. 4). p. 58-63 [in Ukrainian].
13. Serdliar Yu. O. (2013). International sanctions in world politics: theory and practice. Mykolaiv: CHSU named after Peter's Tomb [in Ukrainian].
14. Law of Ukraine on the introduction of martial law No 64/2022. (2022, February 24). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> [in Ukrainian].
15. Law of Ukraine on the approval of the Decree of the President of Ukraine «On the introduction of martial law in Ukraine» No 2102-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> [in Ukrainian].
16. Law of Ukraine on making changes to some legislative acts of Ukraine regarding increasing the effectiveness of sanctions related to the assets of individuals No 2257-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2257-20#n55> [in Ukrainian].
17. Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts on Increasing the Effectiveness of Sanctions Related to the Assets of Individuals. URL: <https://itd.rada.gov.ua/456b3f0b-7031-497c-bb22-114d4b43732e> [in Ukrainian].
18. Busel V. T. (2005). A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language Kyiv [in Ukrainian].
19. Ustyomenko Ye. V. (2016). Sanctions under the administrative law of Ukraine. Kharkiv [in Ukrainian].
20. Draft Law of Ukraine on the principles of sanctions policy of Ukraine No 5191 (2021, March 2). URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71291 [in Ukrainian].
21. Ukrainian Helsinki Union for Human Rights. (2021). Pure politics, legal mechanism or just a vendetta? URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/chysta-polityka-pravovyymekhanizm-chy-prosto-vendetta/> [in Ukrainian].
22. Draft Law on National and International Sanctions No 4454 (2020, December 3). URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=70579 [in Ukrainian].
23. Draft Law of Ukraine on restrictive measures (sanctions) of the state to protect national interests No 5191 (2021, March 16). URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71418 [in Ukrainian].

I. V. Kotsiubko, Postgraduate Student
Kyiv National University named after Taras Shevchenko
the Department of Justice
60 Volodymyrska St, Kyiv, 01011, Ukraine
e-mail: i_kotsubko@ukr.net

RECOVERY OF ASSETS OF SANCTIONED PERSONS TO THE STATE REVENUE AS A SANCTION: LEGAL NATURE

Summary

The article investigates the legal nature of the sanction in the form of confiscation of the assets of the sanctioned persons into the state income, as an object of application by the High Anti-Corruption Court.

It was established that the current legislation of Ukraine lacks a clear definition of the legal category of “sanctions”, as well as a conceptual justification of its legal nature and a unified approach to its understanding, which necessitates the need, first of all, for their scientific development, which is extremely important in the conditions of the legal regime of military state.

It has been established that in scientific legal literature, the legal category “sanction” is studied mainly through the prism of the theory of the structure of legal norms and legal responsibility, as well as certain aspects of its implementation, which is characterized by controversy regarding the compliance with the principle of legal certainty, given the application of one legal category for institutions of law that are different in their legal nature.

The expediency of considering the legal nature of sanctions, which is the subject of this study, through the prism of the state sanctions policy, and defining them as national sanctions, with the aim of distinguishing their features and separating them from the legal institution of sanctions developed by the theory and practice of international law, is substantiated.

The author’s definition of the legal category “national sanctions” is proposed. The peculiarities of the legal nature of the sanction in the form of confiscation of the assets of the sanctioned persons into the state income, as an object of application by the Supreme Anti-Corruption Court, which is proposed to be defined as a type of national sanctions, applied in a legal action based on a court decision during the period of the legal regime of martial law, are highlighted, and in the cases specified by law, and after its termination or cancellation, to individuals and legal entities whose actions have created a significant threat to the national security, sovereignty or territorial integrity of Ukraine (including through armed aggression or terrorist activity) or contributed to a significant extent (including through financing) the commission of such actions by other persons, including residents within the meaning of the Law of Ukraine “On the Basic Principles of Forcible Expropriation in Ukraine of Objects of Property Rights of the Russian Federation and its Residents” (sanctioned persons), after imposing sanctions on them in the form of freezing of assets in the manner specified by the Law, with the aim of compensation for damages and restoration of violated rights and freedoms, legitimate interests of a person and citizen, society and the state.

Keywords: sanctions, national sanctions, martial law, sanctions policy, collection of assets of sanctioned persons into the state income, High Anti-Corruption Court.